Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 15 (6620) | 1988 сыл. Олунньу 4 күнэ, ЧЭППИЭР | Сыаната 3 харчы.

Хаһаайыстыбаннай ахсаан: бастакы хардыылар—

Бу күннэргэ сылдьыталаабыт коллективтарбытыгар үлэһиттар кэпсээн кэпсэтиилэрэ, хардарыта ыйыта толуйар боппуруостара хаһаайыстыбаннай ахсаан туһунан буолбут. Урукку сылларга холоотоххо экономическай билиилэрэ-көрүүлэрэ кэҥээбит эрээри дириҥээбэтэх, Кыһалҕалара, биллэ-көрө сатыырга баҕа үөскээбит. Хомойуох иһин, совхозтар экономическай сулууспалара үөскээбит быһыыны-майгыны туһанарга тиийэбэттэр. Билигин даҕаны үлэ коллективтарытар, биирдиилээн үлэһиккэ тиийталии иликтэр.

Хаһаайыстыбаннай ахсаан сорудахтара эмиэ, үүккэ уонна сылгы иитиитигэр бары совхозтарга тиэрдилиннилэр. «Мындаҕаайы» уонна «Мугудай» совхозтар итии сорудахтары тустаахтарга кэмигэр уонна толору тиэрдиттэлэтиилэр.

Толору хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа уонна бэйэ үбүлээниитигэр тохсунньу 1 күнүттэн киирии эрдэттэн биллибит суол. Сыллар кирбиилэрин туоратыбыт да хаһаайыннаабын саҥа ньыматыгар үктэннэхпит диэн ким даҕаны суоттаммата. Итии хабах тэрээһин үлэни эрэйэрэ өйдөнөр. Ол эрээри итинэн сиэнэн сыылбатыйыыны таһаарар табыллыбат. Совхозтар тракторнай, автотранспортнай парктара, өрөмүөннүүр мастерскойдара хаһаайыстыбаннай ахсаан сорудахтарын кун бүгүҥҥэ диэри тута иликтэрин сыылбатыйыыттан [illegible] ааттыахха табыллыбат.

Совхозтар быйылгыттан саҕалаан ОАПХ советыгар эргиппэккэ Чурапчытааҕы Агропромбаны кытта быһаччы сыһыаннаһыыга киирдилэр. Итии совхозтар үлэлэригэр ураты табыгастаах үлэлэрга туттуу бастакы күннэртэн толору кыаҕынан туһаныллыбат. Совхозтар финансовай былааннарын, кредитинэн туһаныы былааннарын оҥостоннор Агропромбаны кытта дуогабар түһэрсиэхтээх этилэр. Итии олоххо киирэ илик. Сыл бастакы кварталыгар үлэһиттэр хамнастарын төлөбүрүгэр ыарахаттар үөскээтэхтэрэ итиг. Хабаровскай уонна Приморскай кыраайдартан 1500 тонна оту ылыахтаахпыт. Кредит ылыы былааннара оҥоһуллубаккалар атыылаһар оппут төлөбүрэ эмиэ уустугурар.

Хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа киирии сабыта түһүүнэн быһаарыылар баар кэмнээх дьаһал буолбатах. Элбэх үлэһит: рабочайтан салайааччыларга тиийэ өр кэмҥэ былааннаахтык, олохтоох-түк үлэлиирин эрэйэр. Оросхуоттаах-тык үлэлиир хаһаайыстыбаларга ордук ыарахан буолуо. Кинилэр аччаттооххук үлэлэһиитин таксыы программаларын былаантаннахтаахтар. Итии программалар производствоны салгым сайыннарыыны, салайыы структуратын бэрээдэктээһинин, туһата суох оросхуотугрууну уонна сүтүктэнинни туоратыыны, о. д. а. суоллары былааннаахтаахтар. Бастакы күннэртэн хаһаайыстыбаннай ахсаан сурук принциптэрэ халбаҥнаабакка туттуллуохтаахтар, олоххо киллэриллиэхтээхтэр. Итилэр ханныктарый? Бастатан туран, производство оросхуотун бэйэ сабыһыыта, бэрыстээхтык үлэлээһин. Хаһаайыстыбаннай өттүнэн тэрилтэ бэйэтин бэйэтэ дьаһаныыта, үлэ түмүктэригэр материальнай уонна моральнай интэриэстээх уонна хаһаайыстыбаны табыгастаахтык салайыы иһин эппиэтинэстээх буолуу.

Кистээ буолбатах, биһиэхэ билигин даҕаны дьыл-чахчы ааҕан-суоттаан үлэлээһин өдөххсүйэ илик. Салайааччылар да, рабочайдар да быһа төрүтэн аахсарга ааспыт сыллар үөрүйэхтэрин ылыкта иликтэр. Иннинки былааннары ыллыктаан көрүү үлэ коллективтарыгар суох. Үлэһиттэргэ былааннары, эбэһээтэлистибэлэри кэлтэйдии үөһэттэн соҥҥооһун эмиэ көрсүтээччир. Бу күннэргэ специалистарга аналлаах семинардар сир ахсыҥ ыытылынныылар. Билигин хас биирдии рабочайы хаһаайыннааһын саҥа ньыматын сүрүн ирдэбиллэрин кытта билиһиннэриини, экономическай өйү-санааны иитиигэ дьаныардаах үлэ ирдэнэр. Кэпсэтиилэри өйдөнүмтүө, боростуой тылынан практическай хайысхалаах ыытыаҕын. Уустугурдуу интэр-өйдөтөр үлэни харгыстыыртан атыны оҥорор кыаҕа суоҕун өйдүөҕүн. Чопчу коллектив үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсээн, ситэ туһаныллыбатах кыахтары ырытыһан үөрэтэһиннэ ыытыахха. Тиэхэн кэлэр от бэйэтэ турар сыаната төһөнүй? Ферма тэһэнү оросхуоттаан, тэһэ бородуукуйааны ылары? Үлэһит хамнаһа хантан кэлэрий? О. д. а. үлэһиттэри хас биирдиилэрин таарыйар боппуруостарга эппиэттэри көрдүөххэ.

Бириэгэдэлээн бөдөрөтэн тэрийии саҥа кэрдиис кэмиҥэ киирдэ. Былырыын бөдөрөтүнэн үлэлээн кэлбит коллективтарга дуогабардары саҥардын быһаардыыр. Саҥа коллективтары бөдөрөҥкө киллэрин, бөдөрөөт саҥа көрүҥнэрин олохтооһун билиигитэ эмиэ быһаан. Төлөбүрү аахсыы саҕана өйдөспөт буолуу, мөккүөр үөскээбэтин иннигтэн дуогабардары түһэрсиигэ икки өрүттэн ураты болҕомто ирдэнэр. Ол оҥоһуллар үлэлэр бүтэһиктээх түмүктэрэ, соптоох материальнай хааччыйыы, сүрүн производственнай фондалары сыһыарыы барыта былааннанан дьыалаҕа киирэхтээх. Үлэни тэрийии формаларын уонна ньымаларын коллектив бэйэтэ быһаарар. Бөдөрөтүн толоруу иһин салалта уонна коллектив хардарыта материальнай эппиэтин буолгуччу сүгүөхтээхтэр. Билигин даҕаны дуогабардары түһэрсиигэ кэтүмэх сыһыан туоратыллыбатаҕынан, итилэри өссө төгүл сатаһан ааһары наадалааҕынан аахабыт.

Бары үлэһиттэри хас биирдиик кыттыһыннан ааҕарга үөрэтиэххэ. Итии кэччэниин буолбатах—кэччэллээхтик хаһаайыннааһын. Хас оросхуоттаммыт солкуобай бэйэтин толуйарыҥ таһынан барыһы аҕалыахтаах. Итиини сыыһа өйдөөн производствоны сайыннарыыга үбү угууну сарбыйар сыыһа буолуо этэ. Хаһаайыстыбаннай ахсаан сүрүн ирдэбилэ аҕыйаҕы оросхуоттааһыҥҥа буолбатах, элбэҕи ыларга. Итиини бастакы күннэртэн билэтик өйдүөххэ.

Сохоруутааҕыта Эрилик Эристиин ааҕынан совхоза Серебряннай Бортан 13 №-дээх АТП Серик Шалабаев салайааччылаах үс водителэ Чакыр отделениетыгар киниппиэммит оту тиэйэн аҕаллылар. Кинилэр маннык сааһ 200 тонна оту тиэйэргэ былааннаналлар.

Снимоҕа: 13 №-дээх АТП водителлэрэ (хаҥастан) А. С. Куплин, С. И. Шалабаев уонна М. М. Гилязетдинов.

П. Оконешников фотота.

Тиэйэр-таһар үлэлэр хаамыылара

Ыраах оройуоннартан оту тиэйии бу күннэргэ күргүөмнээн барар. Кэбээйиттэн, Бүлүүттэн, Намтан, о. д. а. сирдэртэн киниппиэммит оту эрэһэллүү тиэммит автомашиналар колонналарын үгүстүк көрсүөххэ сөп. Тиэйэр-таһар үлэлэр кииннэрин диспетчерскэй сулууспата олунньу 1 күнүнээҕи туругунан маннык түмүктэрэ оҥордо (бастакы колонкаҕа—тиэйэр-таһар үлэлэр управлениеларын иккиһэ—совхоздар автомашиналарынан тиэллибит от. Тонналарын):

Карл Маркс	—	179
Эр. Эристиин	108,1	253,7
Сыбуруускай	124,7	94,5
«Чурапчы»	191,8	84,0
«Мугудай»	163,3	208,0
«Мындаҕаайы»	—	—
Ор. үрдүнэн	**587,9**	**818,0**

Итиини таһынан республика атын оройуоннарын автомашиналарынан 1648,2 тонна от кэлле. Бу күннэргэ ыраах сиртэргэн тиэллибит от 3053,2 тоннаҕа тиийдэ. 726,8 тонна комбикорм тиэллиннэ. 4319 тонна чох котельнайдарга тиэрдилиннэ. Графии билигин да ситтэрэ илик.

Бу күннэр сүрүн соруктара транспорт саахала суох сырыытын хааччыйыы. Автомашиналары өрөмүөннээһиҥҥэ айаҥҥа бэлэмнээһиҥҥэ ураты болҕомто ууруллуохтаах. Күн дьыл тымныйбытынан сибээстээһиҥҥэ да саахаллары улахан охсуулаах буолуохтааҕын умнумуохха.

Водителлэр куоталаһыыларын бастакы кварталлааҕы усулуобуйаттыгар сөп түбэһиннэрэн ыр түмүктэрин таһаарыахха. Усулуобуйа халбаҥа суох туттуһуллуоа наада. Таһаҕас эргиирин, тиэллиитин, линияҕа тахсыыны ордук толорбут ол бастыахтаах. Аварията суох үлэлээһин, уматыгы кэмчилээһин эмиэ кытааннахтык учуоттаныахтаахтар. Кыайыылаахтарга көһө рулла сиилдьар диплому туттарыы үөрүүлээх быһыыга-майгыга барыахтаах.

Водитель, эн сырыыҥ сырыытыгар сир ахсын сүрүн суһуттар кэтэһэллэр. Эн чиниҥҥэ суох айаннынтан, үтүө суобастаах үлэҕиттэн сүөһү иитиитин сэргэх ырата суох тутуллуктааҕын өйдөө. Итиии бииргэ. Иккиһинэн, ыраах айан суолугар, туора сирдэргэ Чурапчы оройуонун представителэ буоларгын умнума. Суол айан сурууллубатах сокуоннарын тутуһан, айаннаас сыһаланнынан дьоҕуна-соргутуна бииргэтэр сыына сырыы. Эйиэхэ ардах тыаллы баҕарабыт.

Кыстык туругун бэрэбиэркэлиибит

Бытаарар сатаммат

Карл Маркс аатынан совхозка, оройуон атын хаһаайыстыбаларыгар курдук, ынах төрөөһүнэ саҕаланан эрэр. Ол эрээри ынахтары төрөтөргө Куула Күөл уонна «Эрчим» фермаларыгар бокса суох. «Эрчимҥэ» миэстэ суох эбит буоллаҕына, Куула Күөлгэ сөптөөх миэстэ сатырыйааҕ суоҕун тумулук тутталлар. Дьиэлэр, эрдэттэн кыһаммат буоллар, уонча хаптаһын кэстүүн сөп этэ. Бүтүн совхоз үрдүнэн.

Фермаларга уончалыы, уоттан тахсалыы ынах төрөөтөр даҕаны, хаһан даҕаны бэлэм термоклетка суох. Бэл ирдэстана, испиаскалана иликтэр. Ультрафиолетовай лаампалар хаһан холбонуллорун биллибэт. Ньирэйдэр ленсоспердар оҥорбут ньирдиннэн клеткаларыгар тураллар. Республика бастыҥ хаһаайыстыбаларыгар аҕыйах хонугу ньирэйдэри быстах кэмҥэ анал сүөсүүҥҥэ туттарар опыттара «Эрчимҥэ» олохтоннон эрэрин үчүгэй саҕалааһын ыһыытынан бэлиэтиэххэ сөп. Бу үлэҕэ опыттаах сүөсүһүт Г. Н. Николаева ааҕабыттара. Кини ньирэйдэрин тутуон иннинэ эрдэттэн кэлэн миэстэтин оннооҕо сылдьар. «Иитиллээччилэрин» тутуохтаах клеткатын хаһыы-үйэ икки төгүл ыскыанан солпут. Эбээһинэһигэр итинник кыһамньылаахтык сыһыаннаһар үлэһити киһи мала дьиэ үөрэ да, киэн тутта да көрөр.

Быйылгы кыстык дьылларын быһаарыыта үлэһит үтүө суобаһын, дьулуурун, сатабылын өрүүтэ хаһаайыстыбаҕар даҕаны үрдүүр. Онон хас биирдии ыанньыксыт, специалист бэйэтигэр ыйытыгы туруоруохтаах, эппиэтинэһин үрдэтиэхтээх. Ол эрээри эрэйиллэр. Оттон ольуулуурар үүтү дэлэтэр кыахтарын номнуо мүлчү тутаары гынныылар диэтэххэ омуннааһын буолбат. Итии туохтан кэстэрүй? Бастакытынан, маннык фермаларыгар үлэ режима тутуһуллубат, мал технологията кэһиллэр. Холобур, Куула Күөлгэ уонна «Эрчимҥэ» үлэ күнэ түөрт эргэргэ, биэскэ түмүктэнэр. Киэһэ биэһи ааһыыта уон ыанньыксыттаах «Эрчим» фермаҕа үс эрэ үлэһити булан көрсүбүппүт. Старшай З. Сахно Гореева дьиэлээбиттэр ыраатта этэ. «Ыатар ынах аҕыйаҕын кэннэ киһиэхэ диэри тоҕо сылдьыахтааххыттый?» диэн өй-санаа коллективка үөскээбит.

Биллэрин курдук, ханнык бағарар ынах, үүттээхиттэн эбэтэр үүтэ кыратыттан тутулуга суох, 4-5 мүнүүтэ устата эрэ үүтүгэтирир кэтэр. Итии кэмиэ сүөһү хааныгар окситоцин диэн гормон дьиэлаҕыттан ынах үүтү сиэрэр дьоҕура үрдүүр. Гормон хааҥҥа 5-7 мүнүүтэ эрэ устатыгар дьаһар. Ыанньыксыт бу кэмин мүлчү тутта да, ынахтан үүтү ситэ ыаабат. Дьэ итии иһин ыам режимэ буолгуччу тутуһуллара ирдэнэр. Оттон ыам саҕаланнан ньиннэ ынах сиһигэ сылаас уунан сууйуллуохтаах, ол кэнниттэн 1-3 мүнүүтэ устатыгар массаж оҥоруллуохтаах кэмигэ баҕарар оккуллар. Бу туһунан оройуон чулуу ыанньыксыттара Никифор Оконешников, Владимир Захаров үгүстүк кэпсииллэр, кинилэр үлэлэрин опыта даҕаны көрдөрөр. Хомойуох иһин, Одьулуунҥа итиини өйдөөбөт курдуктар.

Иккиһинэн, манна даҕаны ынаҕы үүтүрдүү үлэтэ тэрилинбэккэ турар. Оттон үүт ыамын үрдэтии ньымаларыттан экономическай барыһы, кэдьүүһү ыларга быһаарар суолталаахтарынан төрөөбүт ынахтары, тиһэлэлэри анал аҕылыкка туруоран үүтүрдүү буолар. Куула Күөлгэ төрүллүбүт тиҥэһэлэри үүтүрдэр контрольнай двор үлэтэ умнуута хаалбыт. Манна билигин 6 тиҥэһэ төрөөбүт. Ыамнар икки ардыларыгар тэҥ буолуута хааччыллыбат, аһылыктарын рациона суһаннык көрүллээччилэри кытта тэҥ сыһа. Итии, биллэн турар, совхоз аһылык соптоох сыппааһынан хааччыллыбатаҕынан быһаарыллар. Ол эрээри төрөөбүт тиҥэһэлэри ордук хатаҕалаан аһатыы, быһата, маанылааһын кыаллыан сөп. Былырыын итиннник үлэлээн Анастасия Кардашевская тиҥэһэтин ахсыттан 1700-түү кг үүтү ыабытын туһунан кэпсиир. Быйыл да итии хатылааныан сөп. Ол эрээри итиниэхэ биир кэһэйиинэн ынахтарга сылаас уунуу тиэрдии боппуруоһа быһаарыллыбакка турара эмиэ буолар.

Ууну сылытар кипятильник алдьаммыта ыйтан ордубут. Тыһыны ууну ибэр сүөһү ас буһарар органнарын үлэтэ кэһиллэр, организма тымныы ууну сылытарга бэйэтин итиитин оросхуоттуур, тиһирир. Совхоз ыллабыһнай инженерэ А. Н. Сысолятин алдьаммыты суһаллык өрөмүөннээтэн, оттон бириэдьниир техниктэр М. Григорьева, М. Колесова сүөсүһүттэр үлэлэрин хонтуруоллааһыны күүһүрдүөхтэрин наада.

Л. УНАРОВА,
хаһыат анал. корр.

КӨХТӨӨХТҮК ҮЛЭЛИИЛЛЭР

«Горнай» совхоз Эрилик Эристиин аатынан совхозка 140 тонна оту биэрбитэ. «Горнай» совхоз Бэрдьигэстээхтээҕи отделениетын трактористара С. Степанов, И. Максимов уонна Н. Мамаев инкилий сыарҕанан итии оту Кубаҕай Толоонун бүтэйигэр таһан бутэрдилэр.

Кубаҕай Толоонугар Эрилик Эристиин аатынан совхоз А. Родионов салайааччылаах биэс киһилээх звенота үлэлиир. Звено МТЗ тракторда уонна кипиллэлиир агрегаттаах. Наадыла устата 50 тонна оту киппиллээтилэр.

—Биһиги олохтоохтор «Якутагропромстрой» ПМК-тын уопсайыгар олохтоотулар. Отделение гараһыгар тракторбутун туруордубут. Сүөсүһут дьиэтин остоловуойугар аһыыттыбыт. Көхтөөхтүк үлэлииргэ бары усулуобуйа баар,—диир Аркадий Николаевич.

Е. САВВИН,
Горнай оройуонун «Үлэ күүһэ» хаһыат корреспондента.

Оройуоннааҕы партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа

2000 СЫЛГА ДИЭРИ КЭМҤЭ САЙДЫЫ КЭСКИЛЛЭРЭ

ССКП райкомун иккис секретара таб. Е. А. БОРИСОВ дакылаатыттан

«2000 с. диэри кэмҥэ Дальнай Восток экономическай оройуонун, Бурятскай АССР уонна Чита уобалаһын оҥорумтуолаах күүстэрин кэлимник сайыннарыы туһунан» ССКП КК уонна ССРС Министрдэрин Советын уурааҕын олоххо киллэриигэ сибээстээн ССКП обкомун VIII пленума бииһиги оройуоммут сайдыытыгар чопчу соруктары туруорбута. Партийнай хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа онон сибээстээн оройуон 2000 с. диэри сайдыытын кэскиллэрин кэпсэтии дьүүллэстэ.

Дакылаатчыт партия советскай экономиканы сайыннарыыга Сибирь уонна Дальнай Восток регионнарыгар улам улахан суолтаны биэрэрин бэлиэтээтэ. Үөһэ ахтыллыбыт уураахха ол практическайдык көрдөрүллэр. Программа быһыытынан дойду илиҥҥи өттүн хаһаайыстыбатын үгэс буолбут салаалара уларыта тутуллуохтара. Ол түмүгэр, холобур, хайа-хостуур, ойуур уонна балык промышленностара сырьены биэрэр уонна оҥу тиэйэр-таһар үлэлэртэн сыыйа бэлэм бородуусуйалары оҥорон таһаарыыга киириэхтэрэ. Маһы переработкалааһын кээмэйэ 2 төгүл улаатыаҕа, ол кэмҥэ маһы бэлэмнээһин 20 бырыһыанынан үүнэрэ көрүллэр. Онон мастан матырыйааллары уонна ордук целлюлозаны оҥорон таһаарыы төстү үүнүөҕэ.

Углеводороднай ресурсалары туһаҕа таһаарыы кэҥиэҕэ. Холобур, айылҕа гааһын хостуур саҥа кыахтаах Дальнай Востоктааҕы оройуоннар билиҥҥин хостуур кээмэйдэрин 7—8 төгүл улаатыннарыахтара.

Программаны толоруу үйэ бүтэһик сылыгар регион үрдүнэн промышленнай производствоны 2,4—2,5 төгүл улаатыннарар кыаҕы биэриэҕэ. Ол иһигэр Саха АССР-гар, ССКП обкомун VIII пленума бэлиэтээбитин курдук, үүнүү тэтимэ өссө үрдүк буолуоҕа. Ол курдук, промышленнай производство кээмэйэ 2,6—2,7 төгүл, электроэнергияны оҥоруу 2,8 төгүл, таас чоҕу хостооһун 2,2 төгүл, айылҕа гааһын ылыы 5—7 төгүл үүнэллэрэ көрүллэр.

Программа быһыытынан хас биирдии дьиэ кэргэн квартиранан эбэтэр туспа дьиэнэн хааччыллыаҕа.

Дакылаакка агропромышленнай комплекс сайдыытын боппуруостара сырдатылыннылар. Тыа хаһаайыстыбатын валовой бородууксуйатын 86 бырыһыанын сүөһү иитиитэ биэрэр. Бу салааҕа совхозтар рабочайдарын 42,2 бырыһыаннара үлэлиир. Оройуон социальнай-экономическай сайдыытын быһаарыыга хаһаайыстыбаларга баар 23,1 тыһ. ынах сүөһү, 11,9 тыһ. сылгы, 1,4 тыһ. сибиинньэ уонна 1 тыһ. кэриҥэ киилиэнньэлээх ыһыы улахан оруоллаахтар. Ол эрээри сүөһү иитиитэ бородууксуйаны биэриитин таһыма намыһах, бородууксуйа единицатын оҥорон таһаарыыга үлэ ороскуота улахан. Сүөһүттэн төрүөҕү ылыы бырыһыана кыра, ынах 10—14 бырыһыана кытарыыр, кэнники сылларга сүөһү уопсай ахсааныттан 3,4—3,8 бырыһыана туһата суох өлөр, а. э., республика совхозтарын орто көрдөрүүлэриттэн үрдүк.

Оройуоҥҥа 102 хотонтон 10-тар эрэ кэлин механизация киллэриллибитэ, оттон 43 хотоҥҥо уруккулуу илиинэн үлэлииллэр. Билиҥҥи туругунан сүөһү 60,7 бырыһыана механизация кэмэтүнэн уулуур, 15,8 бырыһыаныгар аһылыгы биэрии механизацияланна; 43,8 бырыһыаныгар нөһүөмү ыраастааһыҥҥа техника туһаныллар. Ити билиҥҥи кэмҥэ биллэр-көстөр хаалыылаах буолар.

Сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин көрдөбүлгэ эмиэ ырааҕынан эппиэттээбэт. Манна бородууксуйа бэйэҕэ турар сыаната сиэрэ суох ыараахан. Быйылгы кураан, холобур, оройуон совхозтарын 6 мөл. солк. кэриҥэ ночоокко тэбэрэ күүстүллэр.

Оройуоҥҥа 1966—70 сс. ортотунан 17,7 тыһ. тонна аһылык единицата бэлэмнэммит эбит буоллаҕына, ол 1981—85 сс. 16 тыһ. тоннаҕа диэри таҥнары түстэ. Ити кэмҥэ сүөһү аһылыгын оҥоһуллубут сирдэртэн ылыы 20 бырыһыаҥҥа диэри үүнэ эрэри, аһылыкка наадыйыы көрдөбүллэригэр ол ырааһынан эппиэттээбэт. Тэрээһин мөлтөҕүттэн сири оҥоруу культурата кыайан үрдээбэт. Онон бу пятилетка сылларыгар сири оҥоруу ырытыллыбыт систематын олоххо киллэрии соруга турар. Карл Маркс аатынан совхоз базатыгар бэйэ оҥорон таһаарар оройуоннаммыт, кондициялаах сиэмэлэринэн туһанан туорахтаах культуралар ыһыыларын интенсификациялааһына көрүллэр.

Силиэскэ уонна сенажка анаан күөх массаны ыһыы кэҥэтиллиэхтээх. 2000 с. сүөһү аһылыгар буолар культуралар ыһыыларын иэнэ 4355 гектарга тиэрдиллиэхтээх, ол иһиттэн 3 тыһ. гектар кэриҥэ нүөлсүтүллэр буолуохтаах. Иккиһинэн, бу үйэ бүтүүтэ силиэстэнэр культуралары ылыыны гектарыттан 106 центнергэ тиэрдэр соруктурар. Үсүһүнэн, аһылыгы оҥорон таһаарыы материальнай-техническай базата бөҕөргөтүллүөхтээх, капитальнай хранилищелар, өрөмүөннүүр мастерскойдар, о. д. а. тутуллуохтаахтар, суоллар оҥоһуллуохтаахтар. Төрдүһүнэн, хаһаайыстыбаннай ахсааныгар сылы эргиччи үлэлиир звенолорга сүөһү аһылыгын оҥорууну иитэҕэйиллиэхтээх.

Кэлэр өттүгэр силиэһи уонна сенаһы бүтүннүүлэрин бааһынаттан ылыллыахтаах. Ол 2000 с. 4355 гектарга ыһыллан, валовойунан 46,3 тыһ. тонна кэриҥэ, атыннык эттэххэ, билиҥҥиттэҕэр 4 төгүлүнэн элбэх ылыллыахтаах. Ол эрээри чугастааҕы сылларга айылҕа биэрэринэн үүнүүлэнэр ходуһаларга сүөһү иитиитэ тутулуктаах буолуоҕа. Оттон, биллэрин курдук, кураанныар оҕусууларыгар аһылыгы ылыы сылларынан улахаҥҥык уратыланар. Холобур, былырыын 10,9 тыһ. тонна, оттон 20 сыл анараа өттүгэр 1967 с. сайын оройуон үрдүнэн 44 тыһ. тахса тонна от кэбиһиллибитэ. Ходуһа үүнүүтэ намтааһына сүнньүнэн икки суол биричиинэлээх. Бастакыта — тыа хаһаайыстыбатын уопсай сайдыыта, иккиһэ — ходуһаҕа болҕомто намтааһына. Бэйэтин кэмигэр оройуоҥҥа производство технологиятын уларыйыыта эрэ, хаһаайыстыбалары кииннээһин ыытыллыбыта. Ол түмүгэр урукку өттүгэр активнайдык туһаныллыбыт үһүк кыра учаастактар быраҕыллыбыттара. Бөдөҥсүтүллүбүт нэһилиэнньэлээх пууннарга сүөһүнү тоҕуоруттуу чугастааҕы ходуһа уонна мэччирэҥ улахан өттүн эмсэҕэлээтитэ. Атын өттүнэн ыллахха, бөдөҥсүтүү уонна идэтитии сорох сирдэр дьиҥнээх хаһаайыннарын сүтэриилэригэр тиэрдибитэ. Ходуһаҕа хаһаайыны сибиэн биир кэстүүтүнэн капитальнай күргүөлээһин буолар. Күргүөлээһин ходуһа үүнүүтүн үрдээһинин суотугар 1—2 сылынан тутуутугар таһаарыллыбыт ороскуоту толуйар, оттон мэччирэҥ, көрөҥ сыыньата-сыыньата туһаныахха бородууксуйаны биэриитин 15—20 бырыһыанынан улаатыннарар. Дьэ, ол иһин күргүөлээһин сүөһү иитиитигэр кэскилии быһаарар боппуруостартан биирдэстэринэн буолар.

Бары дьаһалларынан 2000 с. 45 тыһ. тонна оту соҕотуоккалааһын, эбэтэр биир сүөһүгэ ортотунан 1,78 тоннаны бэлэмнээһин соруга турар.

Сири мелиорациялааһын өссө кэҥэтиллиэхтээх, тупсарыллыахтаах. Амма уутун Тааттаҕа быраххарыны олоххо киллэриигэ үлэ барар. «Якутмелиоводстрой» трест ПМК-тын күүһүнэн үһүн болдьохтоох кэккэ бөдөҥ объектар тутуллуохтара.

Кэлэр икки пятилетка устата эбии 30,6 тыһ. гектар ходуһа уонна мэччирэҥ сирдэрэ төрдүттэн тупсарыллыахтара. Лугомелиоративнай этээттэр күүстэринэн нүөлсүтүү судургу уонна дьоҥус объектара тутуллан, олорунан 2000 с. 6800 гектар ходуһа уонна мэччирэҥ сирэ сиигирдиллиэҕэ. Уоҕурдуулары киллэриини тупсараҥ иһиллиэхтээх, севооборот киллэриллиэхтээх. Мелиорацияламмыт сирдэрэ туһаныы аналлаах управлениеҕа сүктэриллиэхтээх.

Кэлэр сылларга ынах сүөһү ахсаана 17 тыһ. төбөҕө тиэрдиллиэхтээх. Ол улахаҥҥык хамсыа суоҕа. Ол иһиттэн 40 бырыһыана ыанньык буолуохтаах. Ыччат сүөһүнү 18—20 ыйыгар 300 кг итэҕэһэ суох тэлэһүтэн туттарыллыахтаах. Ол эбэтэр суукка ортотунан 300—400 грамм тэлэһүтүү ситиһиллиэхтээх. Ыччат сүөһүнү промышленнай төрүккэ олоҕуран тэлэһүтүүгэ Хахыйах отделениета туруктаахтык киириэхтээх.

Сылгы иитиитин интенсивнэйдик сайыннарыы көрүллэр. Сылгы уопсай ахсаана 1,3 тыһ. төбөнөн эрэ эбиллиэҕэ. Биирдии төбөҕө 8—9 ц итэҕэһэ суох от уонна 3 ц комбикорм хааччыллыахтаах.

Оройуон бары хаһаайыстыбалара госэнергосетка холбонуохтара. Производствоҕа биир үлэһит электроэнергиянан сэбилэниитэ 2000 с. 4500 кат. чааска тиэрдиллиэхтээх.

Тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын переработкалааһын базата бөҕөргүөҕэ, кыамтата улаатыаҕа. Билиҥҥи туругунан оройуоҥҥа 1 тонна үүт сырьеттан 182 солк. эрэ табаарынай бородууксуйа оҥоһуллар, эбэтэр республика орто көрдөрүүтүттэн 23 бырыһыанынан намыһах. Онон переработкалааһын структурата уларыта тутуллуохтаах. Чурапчы с. сүөһүнү олорор механизациялаах пункт тутуллуоҕа, табаарынай сүөһүнү Якутскайдааҕы комбинакка тиэйии хааччыллыахтаах.

Илии ыарахан үлэтин механизациялааһын биллэрдик кэҥиэҕэ. Сүөһү иитиитигэр механизацияны киллэрии кээмэйэ 2000 с. 3,5 төгүл улаатыахтаах. Эмиэ ол курдук тыа хаһаайыстыбаларын массыыналарынан хааччыйыы лаппа улаатыаҕа.

Нэһилиэнньэни хааччыйыыны тупсарыы олохтоох ресурсалары мүнүтүүрдүк туһаныы суотугар ыытыллыахтаах. Эргиэн билиҥҥи таһыма оройуон олохтоохторун көрдөбүллэригэр ыраах эппиэттээбэт. Ол иһигэр общественнай аһылык, холобур, ааспыт сылааҕа биир киһиэхэ тиксэриилэ 22 солк. 52 харчы кулинарнай, кондитерскай оҥоһуктары итиэнэ полуфабрикаттары бэлэмнээн эргиннэ. Ити көрдөрүү Алексеевскай оройуоннааҕар 2,2 төгүл кыра. Сыл түмүгүнэн оройуон биир олохтооҕор 1290 солк. табаар атыыланна, атыннык эттэххэ, республика орто көрдөрүүтүттэн 360 солк. аҕыйах. Табаар сорох көрүҥнэринэн хааччыллыы олус мөлтөх.

Ол сүрүннээн киинниэн бариллэр рыночнай фондалар кээмэйдэрэ кыраларыттан буолар.

Эргиэн тэрилтэлэрин материальнай-техническэй базаларын бөҕөргөтүү тэриллиэхтээх. Эргиэн билиҥҥи баар точкаларын аҥарыттан ордуктарын дьиэлэрин-уоттарын эргэрэн 65 бырыһыаҥҥа тэҥнэһэр, оттон 13,3 бырыһыана аварийнай туруктаах.

Коммунальнай хаһаайыстыба, транспорт уонна сибээс оҥолорунан хааччыйыы таһыма намыһах. Онон тэлэбүрдээх өтө кэскэтэн биэрбэт.

Олорор дьиэнэн хааччыллыы туруга, кинилэн ыллахха, кыраҕына суох курдук. Билиҥҥи оройуон биир киһитигэр 14 кв. метр иэннээх олорор дьиэ тиксэр. Ол республика орто көрдөрүүтүттэн үрдүк. Ол эрээри олорор дьиэ-уот 74,4 бырыһыана биирдиилээн ыал бас билиитигэр баар. Биирдиилээн дьиэни тутууга типовой бырайыактар суохтар, кииннээн итиитинэн, канализациянан, уунан хааччыллыы көрүллүбэт. «Олорор дьиэ—2000» программа олоххо киллэриллиэхтээх. Ол түмүгэр XXI үйэ саҕаланыытыгар оройуон нэһилиэнньэтин биир киһитигэр 20 кв. м олорор иэн тиксиэхтээх.

Общественнай олорор дьиэ фондатын хаҥатыы соруга турар. Ол кииннэммит үбүлээһинэн даҕаны, итиэннэ предприятиелар бэйэлэрин средстволарын суотугар даҕаны ситиһиллиэхтээх. Ону тэҥэ кооперативнай дьиэлэри тутууну практикалааһын көрүллэр. Үөһэ ахтыллыбыт программанан сменаҕа 1470 куб. м кыамталаах 5,3 км усталаах водопровод, 110 куб. м кыамталаах 2,5 км усталаах канализация оҥоһуллуохтара. Уунан хааччыйыы тупсарыллыахтаах. Ол иннигэр былырыын оройуоҥҥа сир анньыыта уунну көрдөөһүн өссө төгүл ыытыллыаҕа.

Норуот туттар табаардарын оҥорон таһаарыы кэлин программатын быһыытынан олохтооһах өҥөтүн кэккэ объектара тутуллуохтара. Программа быһыытынан 2000 с. диэри нэһилиэнньэҕэ өҥөнү оҥоруу 2,2 төгүл улаатыахтаах. Олохтоох матырыйааллартан дьиэҕэ-уокка туттуллар табаардар оҥоруу кээмэйэ 2,5 төгүл улаатыаҕа. Нэһилиэнньэҕэ анаан тутуу матырыйаалларын атыылааһыны кэҥэтиигэ райсовет исполкома дьаһаллары ырытан оҥорон олору олоххо киллэртэриэхтээх.

Нэһилиэнньэни итиинэн туруктаахтык хааччыйыы тупсарыллан иһиэхтээх. Чурапчы с. котельнай хаһаайыстыбаны кииннээһин, бөдөҥсүтүү барыаҕа, 38 гкл/чаас кыамталаах котельнайдар уонна 16,7 км усталаах итиитэр система оҥоһуллуохтаах.

Социальнай-культурнай учреждениелар материальнай-техническай базаларын сайыннарыы көрүллэр. Барыта 4730 миэстэлээх оскуолалар тутуллуохтара, атыннык эттэххэ, суумматынан ыллахха, норуот үөрэҕириитин учреждениеларын билиҥҥи баар базалара бүтүннүүтэ саҥардыллыаҕа. 1995 с. диэри 390 миэстэлээх профтехучилище базата тутуллара былаанынанар. Кииннэммит источниктар суоттарыгар 1040 миэстэлээх оскуолаҕа кииринэн нииннээҕи саастаах оҕо учреждениелара дьиэлэрин-уоттарын тутуллуохтаах. Ол эрээри ити — кыра. Ол иһин кыра оҕо учреждениетын базатын тутуу хаһаайыстыбаннай ахсааныгар киирэн экономическай көҕүлээһин фондаларын үөскэтиммит предприятиелар күүстэринэн уонна средстволарынан эбии ылыныллыахтаах. Онон үлэ коллективтара оҕо учреждениеларын хаһаайыстыбаннай ныыманан тутууну эрдэттэн былааннахтарын наада. Эмиэ оннук ньыманан доруобуйа харыстабылын объектарын тутуу ситиһиллиэхтээх. Оройуон кииниигэр кэлэр пятилеткаҕа 42 куойкалаах киин балыыһа тутуллуоҕа.

2000 с. диэри Госагропром үбүлээһининэн барыта 1500 миэстэлээх кулууптар тутуллуохтаахтар. Ол эбэтэр билиҥҥи баар кулууптар миэстэлэрэ үс гыммыт биирин нэниэхтээх. Онуоха эмиэ хаһаайыстыбаннай ахсааныгар киирбит үлэ коллективтара, кинилэр советтара көҕүлүүр оруоллаахтар.

Оройуоҥҥа тутууну ыытыыны түргэтэтиини туһааннаах базаны тэрийии быһаарыаҕа. Быйыл Чурапчы с. кирпииччэ оҥорор сыах үлэҕэ киллэриллиэхтээх уонна сылы эргиччи үлэлиир буолуута ситиһиллиэхтээх. Бытархай бетон блоктары оҥорор Мындаҕаайытааҕы сыах кыамтата сылга 400—500 уустуурга тиэрдиллиэн наада. «Чурапчы» совхоз арболиты ... оройуон таһаарыыны баһылыахтаах. Оройуон территориятыгар кумах, тутуу таалын, гравий, искээскэ, керамзит, кирпииччэ буора, о. д. а. курдук тутуу матырыйаалларын үөскээбит сытар сирдэрин көрдөөһүн салгыы ыытыллыахтаах.

Таһаҕаһы таһыы кээмэйэ улаатан иһиэҕэ. Ол 2000 с. билиҥҥитээҕэр 36 бырыһыанынан эбиллиэҕэ. Ити кэмҥэ пассажирдары таһыы 2,4 төгүл улаатыаҕа. Биллэрин курдук, оройуоҥҥа сүрүн транспорынан автомобильнай транспорт буолар. Ол эрээри транспорт сайыннарыыга суол оҥоһуута хаалан иһиитэ улахан мэһэй үөскэтэр. Ол түмүгэр нэһилиэнньэни хааччыйыыга ыарахаттар көрсүллэллэр. Ордук бэйэ күүһүнэн не суоллары уларытан оҥоруу уонна капитальнайдык өрөмүөннээһини кыайтарбат. Билиҥҥи туругунан Чурапчы—Арылаах уонна Чурапчы—Чакыр суоллар реконструкциялааһыныгар наадыйаллар. 1990 сылга диэри Чурапчы—Мындаҕаайы суола оҥоһуллан бүтүөхтээх, Кэлэр пятилеткаҕа Чаачыгыы—Чыаппара—Толоон суола саҥардыллан оҥоһуллуохтаах. 2000 с. бүтүүтүгэр оройуон иһинээҕи сүрүн суоллар гравийынан бүрүллэллэрэ ситиһиллиэхтээх. Онон сылы эргиччи автотранспорт харгыһа суох сырыыта олохтонуоҕа. Совхозтар бэйэлэрин күүстэринэн иис суолларын бэйэлэрэ оҥоруохтаахтар.

Амма өрүһүнэн оройуоҥҥа кэлэр таһаҕас 7 бырыһыана аҕаллар. Онуоха Мындаҕаайыга биристэни тутуу уонна ыскылаат базатын бөҕөргөтүү кырата суох оруолланыаҕа.

Сибээс бары көрүҥнэрэ сайдаҥ иһиэхтэрэ. Аллараа Бэстээх—Чурапчы—Ытык-Күөл ретрансляционнай сибээс линията тутуллара көстөр. Ол олоххо киирдэҕинэ, үс ханаалынан телевизионнай биэриини ылыы тупсуоҕа. 2000 с. диэри эбии 2,5 тыһ. телефон точкаҕа киллэриллиэҕэ. Оччотугар сибээс бу көрүҥүнэн оройуон сөптөөхтүк хааччыллыаҕа. Совхозтар киин уһаайбаларыгар уонна сельскай Советтарга автоматическай телефоннай станциялар тутуллуохтара итиэннэ салгыны радиотелефоннай сибээс линиялара реконструкцияланыахтара.

Быйылгыттан агропромышленнай комплекс салаатын уонна оттон атын салаалар предприятиелара толору хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа итиэннэ бэйэни бэйэ үбүлээһинигэр киирдилэр. Онуоха билиҥҥи бүгүҥҥү актив мунньаҕар кэпсэтэр сайдыыбыт олоххо киириитэ предприятиелар бэйэлэрин дохуоттарыттан үбүлээһиннэрэ улаатыытыттан улахан тутулуктаах буолан иһиэҕэ.

Хаһаайыннааһын саҥа усулуобуйатыгар үлэлээһин практиката кадрдар экономическай билиилэрин-көрүүлэрин үрдэтии боппуруоһун ордук сытыытык туруорары модьуйар. ССКП райкомун бюротун номенклатуратыгар турар ОАПХ предприятиеларын сүрүн специалистарын соторутааҕыта ыытыллыбыт аттестациялары түмүгэ ону ырылыччы көрдөрдө.

Программаны олоххо киллэриигэ олохтоох Советтар быһаарар оруолу ылыахтаахтар. Советтар социальнай эйгэ тирэҕэ турар, ону тэҥэ кэскиллээх даҕаны проблемаларын быһаарыыга ордук эрчимнээх итиэннэ утумнаах буолуохтаахтар.

Бэлиэтэммит кирбиилэри практическайдык олоххо киллэриигэ профкомнар, комсомольскай тэрилтэлэр, атын даҕаны общественнай тэрилтэлэр саамай активнай кыттыыны ылыахтаахтар. Оннугу уларыта тутуу иккис этабын сүрүн соруктара — общество бары эйгэлэрин салгыы демократизациялааһын уонна тэрдүттэн экономическай реформа — ирдииллэр.

Оройуоннааҕы партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа

Дакылааты дьүүллэһии

Бастакынан тылы «Мындаҕаайы» совхоз директора В. П. Чичигинаров ылар. Совхозтар ОАПХ систематыгар киирэр олус элбэх предприятиелэртэн тутулуктаахтар. Өрөмүөннүүр-техническэй предприятие, «Агроснаб», «Агропромэнерго», тиэйэр-таһар үлэ кииҥ управлениета — бары туспа туһунан интэриэстээх курдук үлэлээн кэллилэр, өссө да биир хаһаайыннара суох. Кинилэр үлэлэрэ, дохуоттара совхозтарга тэҥҥэ эт, үүт оҥоһуулларыттан, үүнүү ылыллаларыттан тутулуктаах гына иннинэн оҥоруохха, тэрийиэххэ. «Мындаҕаайы» совхозка бэйэтин кыаҕар улахан тутуулар (ол иһигэр кварталынай котельнай, Хахыйах участагар хотон, суол оҥоһуута, о. д. а.) былааннаналлар. Онон сибээстээн бу боппуруоһу райсовет исполкомугар, эбэтэр ОАПХ советыгар дьүүллэһиэххэ.

—Кэскиллээх былаан быһыытынан «Мугудай» совхоз сылгы иитиитигэр идэтийиэхтээх. Оттон ынах сүөһү ахсаанын уон иккис пятилеткаҕа билиҥҥи баарыттан аччатыы, аны тиийэн уон үһүс пятилеткаҕа эмиэ улаатыннарыы көрүллэн турар. Ити уруккулуу былааннааһын, мин санаабар, сыыһа. Оччотугар 2000 сылга диэри кэмҥэ эти уонна үүтү оҥоруу үрдүк сорудахтарын толорууга мэһэйдэр үөскүөхтэрин сөп. Толоон, Төлөй Дириҥэ саҥа сүһүөхтэригэр туран эрэллэринэн, оскуола уонна оҕо комбинатын дьиэлэрин тутууга наадыйаллар. Ити тутуулар болдьохторун иннин диэки сыҕарытан биэриэххэ.

Совхозтарга дифференцированнай надбавканы олохтооһуҥҥа айылҕа-климат усулуобуйаларын таһынан «Мугудай» совхоз соторутааҕыта тэриллибитэ эмиэ учуоттаныахтаах,— диэтэ совхоз директора С. Н. Сергеев.

13 №-дээх СПТУ директора М. М. Максимов үөрэнээччилэр производственнай базаларын бөҕөргөтүү боппуруоһун көтөхтө. СПТУ 20 сыл үлэлээбитин устатыгар киниэхэ сири сыһыарыан биэрии быһаарыллыбата. Училище тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлиир механизатордары, мелиораторы бэлэмниир, балачча техникалаах, үчүгэй таас мастерскойдаах. Итини тэҥэ 100 сүөһү турар комплексын тутуохха наада. Уонна сүөһү иитиитин үлэһиттэрин бэлэмнээһинин уонна кинилэр идэлэрин үрдэтиини училище базатыгар киллэрэн ыытыахха. Оройуон наадыйыытын учуоттаан осеменатордары, сүөһү иитэр комплекстар механизатордарын, мелиораторы уо. д. а. идэлээх рабочайдары бэлэмниэххэ. Итини тэҥэ араатар сорох совхозтар рабочай кадрдары бэлэмнээһиҥҥэ нархозпланы толорууга мөлтөхтүк үлэлииллэрин кириитикэлээтэ. Ол курдук өскө Карл Маркс аатынан совхоз быйыл 25 выпускниктаах буоллаҕына, Субуруускай аатынан совхозтан 8, «Мугудайтан» 3 ыччат училищены бүтэриэхтэрэ.

—Уон иккис пятилетка икки бастакы сылыгар ортотунан оройуон совхозтара 11,5 мөлүйүөн солкуобай суумалаах тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорбут буоллахтарына Ас-үөл программатын кэскиллээх былааныгар быһыытынан 2000 сылга эти кэрдэрүүлэрин совхозтар 68 бырыһыан улаатыннараллара, эбэтэр 19,4 мөлүйүөн солкуобайдаах тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаараллара көрүллэр,—диэтэ ОАПХ советын председателэ И. Н. Аммосов.—Ити үлэ оҥорумтуотун биллэрдик үрдэтии, илии ыарахан үлэлэрин механизациялааһын, сүөһү аһылыгын туруктаах базатын тэрийии түмүктэригэр эрэ ситиһиллиэ. Нуотараҕа производственнай участагы тэрийэр туһунан оройуоннааҕы партийнай конференция уурааҕа туолбакка иһэр. «Мугудай», Эрилик Эристиин аатынан совхозтар күттүөннээх үлэни ыыппатылар. Маны ОАПХ совета хонтуруолга ылыахтаах. Итини таһынан Нуотараны баһылааһын кэскилин чопчулуур наадаттан бу боппуруоһу ССКП райкомун бюротугар анаан көрүөххэ.

Дириҥ орто оскуолатын директора Д. С. Павлов агро-кылаастаах оскуолаттан агро-оскуолаҕа кубулутарга туруоруста. Манна биологияны уонна химияны дириҥэтэн үөрэтэр 6 кылаас үлэлиир. Кэлин сылларга выпускниктар үрдүк үөрэх заведениелэригэр киирэллэрэ элбиир. Ити иннинэ оройуону тыа хаһаайыстыбатын үрдүк квалификациялаах специалистарынан хааччыйыыга көмөлөһүөҕэ. Итиннэн сибээстээн директор интернат миэстэтин 50-тан 100-кэ тириэрдэргэ туруоруста.

Оройуон 2000 сылга диэри кэмҥэ социальнай-экономическай сайдыытын кэскиллээх былаанын торумнааһын 1980 сыллаахтан саҕаламмыта,—диэтэ оройуоннааҕы былааннаныыр комиссия председателэ П. Г. Кириллин.—Биһиги аһы-үөлү дэлэтиигэ, дьиэни-уоту тутууга, оройуону электрофикациялааһыҥҥа. Амма хочотун туһаҕа таһаарыыга программалардаахпыт. Ол эрээри ааспыт өттүгэр олорго кэлимник сыһыаннаһыы суоҕа. Бу кэлим программаны олоххо киллэриигэ биһиги улахан болҕомтобутун кэлим социальнай хайысхатыгар уурууохтаахпыт.

Бэйэни бэйэ үбүлээниитигэр, хаһаайынныыһын саҥа усулуобуйатыгар тутуу далааһына салгыы кэҥиэхтээх.

—Хортуоппуйу, оҕуруот аһын үүннэриигэ былааннар олус кыралар. Ол курдук, ааҕан көрдөххө, 2000 сылга биир дууһаҕа үүннэрэн ылар хортуоппуйбут 12 кг эрэ тиийэрэ былааннаммыт. Өскө хортуоппуйу үүннэрии үлэтин механизациялыыр, кииниир, идэтийэр буоллахха, кэлиҥҥи киһи сөп буолар хортуоппуйунан хааччыйыахха сөп,—диэн этэ Карл Маркс аатынан совхоз директора В. К. Ефремов.—Тутуу таһынан ытыллар буолуо. «Агропромстрой» ПМК-та итиэн дьарыктаныахтаах. Оттон мас тутуулары совхозтар бэйэлэрин күүстэринэн да кыайыахтара.

Программаҕа теплицаны кэҥэтиини, ордук кыһыннары үлэлиир теплицалары тутууну, көрүөх баар этэ. Ити оҕолору, оҕо учреждениелэрин кыһыннары оҕуруот аһынан хааччыйыыны быһаарыаҕа.

ОАПХ кылаабынай экономиһа Н. Г. Михайлов оройуоннааҕы агропромышленнай холбоһук линиятынан тутууга сыл аайы элбэх үп көрүллэрэ толору көдьүүстээхтик туһаныллыбат, үгүс объектар сылын иннинэ үлэҕэ киллэриллибэккэ көһөрүллэллэр, көдьүүһү биэриилэрэ тардыллар диэтэ. Холобурга Эрилик Эристиин аатынан совхоһу ааттаата. Тутууга олохтоох матырыйааллары туһаныы кэҥэтиллиэхтээх. Быйыл «Чурапчы» совхоз кирпииччэ сыаҕын үлэҕэ киллэриэҕэ. Ол эрээри билиҥҥитэ ити сыаҕы толору күүһүнэн үлэлэтэр хаһаайына суох.

Араатар салгыы Мурун Тыымпыйа уонна интернат-оскуола территориятыгар туспа сельскэй Советы тэрийэр туһунан этэ,

—Оройуон совхозтарыгар, үгүс нэһилиэннэйдээх пууннарыгар электроэнергия кыаммата тиийбэт. Ону хайдах быһаарар туһунан дакылаакка этиллибэтэ,—диэтэ «Агропромэнерго» предприятиетын начальнига Е. С. Макаров.—Ити боппуруоска болҕомто ситэ уурулубатын туоһута. Оттон үлэ оҥорумтуотун үрдэтии, илии ыарахан үлэлэрин механизациялааһын электричествота суох кыаллыа дуо? Объектары энергиянан хааччыйыыга, электролиниялары тардыыга чопчу былааннар наадалар.

x x x

Партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа 1988—2000 сылларга оройуон социальнай-экономическай сайдыытын кэлим былаанын бигэргэтэр туһунан уураах ылынна.

Н. МАКАРОВ.

Саҥа төрүөххэ — ураты болҕомтону

Доруобай төрүөҕү ылан эччирэппиэххэ иитии—сүөһү үлэтин иһинээҕи кэскилин быһаарар тутаах боппуруос буоларын кимиэхэ барытыгар өйдөнөр.

Ким элбэх төрүөҕү ылбыт уонна сүтүгэ суох иитиит ол сүөһүттэн элбэх бородууксуйаны ыларга бөҕө акылааты уурар. Билиҥҥи совхозтар бэйэлэрин бэйэлэрэ көрүнэр уонна дьаһанар кэмнэригэр бу боппуруос суолтата ордук улаатта. Быйылгы ыарахан кыстыкка төрүөххэ бэлэмнэ, ньирэйи тыыннаахтыы иитиигэ үчүгэй тэрээһин, хаһааҥҥытааҕар даҕаны улахан болҕомто уурулллара эрэйиллэр. Маассабай төрүөх саҕаланара улам чугаһаан иһэр. Хомойуох иһин, ити бириэмэҕэ төрүөххэ бэлэм сыл аайы ыарыы курдук хаһан да ситэтэ суох буолааччы. Итинник хартыына быйыл хатыламматаҕына табыллар. Бу кэмнэргэ түргэнник ферма төрүүр сүөһүтүн ахсааныгар сөп түбэһиннэрэн төрүүр боксалары, термоилеткалары, ньирэй биирдиилээн турар клеткаларын ситэрэн, өрөмүөннээн, дезинфекциялаан төрүөххэ бэлэм оҥоруохха. Доруобай төрүөҕү ылыыга общественность бүттүүн турунуута, үлэ ветераннара, пенсионердар, наставниктар көмөлөрө, салалта тэрээһиннэ, сүөһүһүттэр, ньирэй көрөөччүлэр эппиэтинэстэрэ хаһааҥҥытааҕар да үрдүүрэ эрэйиллэр.

Быйылгы курдук аһылык кэмчи кыстыгар зооветспециалистар бары дьоҕурдарын, билиилэрин практическай үлэлэригэр дьүөрэлээн туһаналлара наада. Сүөһү аһылыгар баар микро-макро элеменнэр, каротин, протеин ыраадыаттан нуорма тиийбэттэр. Ити мөлтөх, ситэ курааны ньирэйдэр төрүүллэригэр төрүөт буолар. Маны ситэрэр наадатыгар минеральнай брикеттэри, быһыгы, минеральнай эбиликтэри, туһу, гидролизу уулаах ынахтарга биэрэрин маассабайдык ферма ахсын олохтуохха. Уулаах ынахтарга ону сэргэ 10-нуу хоно-хоно витаминизация оҥоһуллуохтаах. Ынаҕы төрүөҕэ 2 ый иннинэн сөптөөх көрүүгэ-харайыыга, аһатыыга туруоран, үчүгэйдик төрүүр усулуобуйатын тэрийдэхтэринэ эрэ доруобай төрүөҕү ылыахтаахтара. Сүөһү специалистара уйнуо суохтаахтар. Ол иинниттэн күннэтэ сүөһү аһылыгын байытарга кыһаныахтаахтар, эттиир-сэрэтэр үлэни күүскэ ыытыахтаахтар, хонтуруолу күүһүрдүөхтээхтэр. Саҥа төрөөбүт ньирэйи аһатыыга сиэтиигэ улахан болҕомто уурууллуохтаах. Режими тутуспакка сыыһа-халты аһатыыттан үгүс ньирэй ыалдьар уонна өлөр. Маныаха зооветспециалистар күүстэринэн ынахсыттар уонна ньирэй көрөөччүлэр ортолоругар аһал үөрэх ыытыллара наада. Ньирэйи таһырдьа ыраас, тымныы салгыҥҥа төрөтүүттэн олото ордук доруобай, чэгиэн буоларын опыт көрдөрөр. Бу опыты олоххо киллэриигэ үчүгэй саҕалааһын биһиги оройуоммутугар эмиэ баар. Ол эрээри былырыын совхозтар үгүстэригэр ньирэйи таһырдьа төрөтөн иитэр кэскиллээх дьыаланы үчүгэйдик эйэбэккэ таах хаалларбыттара. Быйыл ол саҕалааһыны олоххо киллэрэн таһырдьа төрөтүүнү киэҥник тэрийиэххэ. Ити иниттэн ньирэй таһырдьа турар биирдиилээн клеткаларын уонна уопсай площадкаларын эрдэттэн капитальнайдык оҥоруоу ситиһиэххэ.

Итинник дьаһаллары биирдээтигэр олоххо киллэрииттэн төрүөх кэскилэ быһаччы тутулуктаах. Төрүөххэ бэлэмнэнии, төрүөҕү көрүү-иитии бары дьаһалларын уһаппакка-кэхтэрпэккэ быһаарыы—совхозтар специалистарын, салайааччыларын бу күннэргэ биир саамай сүрүн соруктарынан буолуохтаах.

И. АНУФРИЕВ,
оройуоннааҕы ветстанция начальнигын э. т.

Специалист трибуната

Биһиэхэ эппиэттииллэр

«Саҥа олох» бу дьыл тохсунньу 30 күнүнээҕи нүөмэригэр Улахан Күөлтэн Н. Макаров «Автобус ааһа көтөр» диэн суругу бэчээттээммитэ. Онно автор Чурапчыттан Арылаахха тиийэр сылдьар рейсовай автобус маршрутун көрүллүбүт кырыы участакка киирбэтин, онтон дьон олус эрэйдэммиттэрин туһунан суруйбута. Ону хоҕа автовокзал начальнига В. В. Савин маннык эппиэттээтэ:

«Суруйуу кырдьыктаах. Ити нэһилиэнньэлээх пууҥҥа кассир штата кыайан көрүллэ илигэ дьону автобус сырыытынан сөптөөхтүк хааччыйыыга ыарахаттары үөскэтэр. Ити боппуруос бэйэбит дьаһалбытыгар саҥа автобустар бэриллиэхтэринэ эрэ быһаарыллыан сөп.

Билиҥҥи Улахан Күөлгэ диэри айанныыр киһи баар буоллаҕына, водителлэр онно хайаан даҕаны таарыйалларыгар этилиннэ, хонтуруол олохтонно».

КӨДЬҮҮҺҮН КӨРҮӨХХЭ

Үөрэнээччилэри үлэҕэ уонна идэҕэ бэлэмнээһин уопсай үөрэхтээһин оскуолаларын бочуоттаах соруктарыттан биирдэстэрэ. Эдэрдэр идэлэрин таба талыыларыттан, үлэҕэ бэлэмнээх буолууларыттан норуот хаһаайыстыбата тэйэ-хачча барыһы ылара ааҕан таһаарыахха да өйдөнөр.

Үлэҕэ ситиһии аҕарын материальнай база быһаарар диэн бу да сырыыга этиэхтээхпит. Үлэҕэ үөрэтии материальнай-техническэй базатын үөскэтиигэ үлэҕэ бэлэмниэччи — оскуола, үлэһити ылааччы—базовай хаһаайыстыба күүстэрэ биирдэ түмүллүөхтээх. Дириҥ орто оскуолатыгар механизатордары, массыынанан ыаһын операторын бэлэмнээһиҥҥэ сөптөөх база баар эбит буоллаҕына, химияны уонна биологияны дириҥэтэн үөрэтэр кылаас туһунан итинник эппэккин. «Кабинет эрэ баар. Үөрэтии практическай хайысхалааһына, усулуобуйа суоҕунан, кыаллыбат»,—диир оскуола завуча Т. С. Евграфова. Оранжереяны тутуу туһунан хаһан эрэ өрүкүнэһии буола сылдьыбыт эрээри билиҥҥи боппуруос халлаа тиийбэтэ, туох быһаарыы ылыллыбыта биллибэт. Оттон кылаас идэҕэ туһаайыыга кураҕана суохтук үлэлиирин аҥардас ааспыт сыллааҕы 22 выпускниктан 15-рэ үрдүк үөрэх заведениелэригэр киирбиттэрэ да этэр.

Республика оскуолаларыгар үөрэнээччилэр общественнай, туһалаах оҥорумтуолаах үлэлэрин тэрийэн биир уопсай режимҥэ киллэрии олохтонор. Манна эмиэ үрдүкү кылаастарга уолаттар гаражка, кыргыттар фермаҕа сылы эргиччи үлэлииллэрэ ситиһиллибит. Алын кылаастар үлэ кэстэрүүнэн үлэлииллэр. «Станок баар эрээри онно үлэлииргэ матырыйаал тиийбэт. Бэйэбит күүспүтүнэн тииҥиргэ эгин соҕотуопкалыы сатыыбыт, фанера, тимир, бэс хаптаһын, о. д. а.

Идэҕэ туһаайыы

суох»,—диир учуутал К. К. Романов.

Онон үөрэнээччилэри үлэҕэ иитиигэ, идэҕэ туһаайыыга материальнай базаны салгыы бөҕөргөтүүгэ өссө да былааннаах үлэ наада, атын өттүнэн хас биирдии үөрэнээччи үлэлиир миэстэтэ базовай предприятиелэрин бигэргэтиллэрэ ситиһиллиэхтээх.

Былырыын оскуоланы бүтэрбит кыргыттар бары төрөөбүт совхозтарыгар ынахсыттыы сылдьар буоллахтарына, уолаттар ылбыт идэлэринэн—тракторынан үлэлээбэттэр. «Совхозка механизатор толору баар буолла. Бэл, профтехучилищены бүтэрбиттэр идэлэринэн үлэлээбэттэр. Куруусчут, көннөрү рабочай совхозка ордук наада»,—диир С. Е. Федосеев. Итиниэхэ эбии этиэххэ наада совхоз үлэлээбит опыта суох дьону трактор, автомашина рулугар олордуон тардыбатын. Итиччэтэгэр, чуолаан, ити идэҕэ үөрэтии туохха наадалый?

—Талымастыыр идэбит суох. Баҕар, баҕарыма ити ааттаммыт идэлэргэ эрэ үөрэтэбит. Итиннэ оҕо интэриэһэ, биллэн турар, ситэ учуоттаммат,—дэһэллэр учууталлар. Оттон баар кыах тоҕо ситэ туһаныллыбат, ол киминэн быһаарыллыахтааҕый? Холобур, ааспыт сыллааҕы выпускниктартан 4 оҕо медицинскэй факультеттарга туттарсан үөрэнэ сылдьаллар. Кинилэри олохтоох участковай балыыһаҕа сыһыаран үөрэттэрэр, идэҕэ бэлэмниир тоҕо кыаллыбатый?

Дириҥ орто оскуолата тыа хаһаайыстыбатын специалистарын бэлэмниир хайысхалаах. Оттон совхоз салайааччылара манна ынахсыттары хаалларааары наадыйдахтарына эрэ өйөөйөллөр, нэпсэтэр кинини кэскилэ суох ол тула эрэ эргийэр. Бэл, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын үөрэттэриигэ оройуоҥҥа кэлэр путевкалары кинилэргэ булууга кыһаллыбаттар. Оҕо дуу, төрөппүт дуу бэйэтэ сүүрэн-көтөн буллаҕына булар, суох буоллаҕына хаалар. Ааспыт сыллаахха оннук бүтэрбиттэртэн 11 оҕо тыа хаһаайыстыбатын идэлэригэр үөрэнэ барарга баҕалаах эрээрилэр, атын идэлэри талбыттар.

Хас биирдии оскуолаҕа общественнай үлэни баһылыыр-салайар активист оҕолор баар. ЫБСЛКС райкома кинилэртэн бастыҥнарын сүүмэрдээн бэйэтин кэнкиэтигэр тардан комсомольскай үлэһит оҥорорго бэлэмнээһинэн эмиэ дьарыктаныан сөп этэ.

Республика оскуолаларыгар кыргыттары электротехническэй үлэлэргэ, аһы астааһыҥҥа, таҥаһы тигиигэ, автоматика элементэригэр үөрэтии, оскуолаларга слесарнай, столярнай мастарыскыайдары аһыы киллэриллэн эрэллэр. Биһиги оройуоммутугар эмиэ идэҕэ бэлэмнээһин көдьүүһүн үрдэтии, формаларын байытыы туһунан боппуруоһу киһи кэпсэтиэҕэ, тылтан дьыалаҕа көһөрүөн эрэйэр боппуруос элбэх.

М. МИХАЙЛОВА.

Фестиваль түмүктэннэ, үлэ салҕанар

Үөрэнээччилэр оройуоннааҕы фольклорнай фестивалларга түмүктэннэ. Бүтэһигинэн сценаҕа Чурапчы, Хатылы, Одьулуун орто, Болтоҥо, Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолалара, интернат-оскуола коллективтара тахсыстылар.

Уопсай түмүккэ Чурапчы орто оскуолата интернат-оскуолаҕа 0,23 очконан сабырыйтарда. Кинилэр туохха кэдэйэн биэрдилэр? Бастакытынан, сценаны киэргэтии мөлтөх. Манна коллектив 0,1 очкону сүтэрдэ. Иккиһинэн сэргэ тэрээһинигэр 0,3 уонна сценическэй культураҕа 0,1 очконан баһыйтардылар. Концерт нүөмэрдэрин толоруута интернаттар 0,18 очконан чорбойдулар. Маныаха Чурапчы орто оскуолатын концерын саҕалаабыт нүөмэр—сиэри-дуому толоруу—мөлтөҕө улаханнык тэптэ.

Болтоҥо уонна Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолаларын тэҥнии тутан көрөр буоллахха, нүөмэрдэрэ чочуллубуттарынан, чурапчылар хараҕха быраҕыллар ордуктар, сценическэй культуралара эмиэ ордук.

Фестиваль биир сыаналаныар оруттунан итэҕэйи ырыалхайдык көрдөрүүтүгэр буолар. Бу фестиваллы көрөн баран хайнык түмүктэри оҥоруохха сөбүй? Бастакытынан, оҕолор фольклору билиилэрэ кыараҕас диирэ тиийэбит: хас сырыы ахсын биир ырыалар толоруллаллар. «Саламалаах үгүсү», «Саха оонньуулара», «Ыһыах үгүүлэрэ» диэннэҕи ураты сонун үгүүлэр, саҥа туруорууллар суохтар. Иккиһинэн, оҕолор сценкалары толорууларыттан, үгэлэри, чабырҕахтары ааҕыылларыттан көрдөххө, дикциялара үлэлээһин сиэтэ суох эбит—чуолкайдык саҥарбаттар, тыл суолтатын өйдөөн куоланы уларытыы кыаллыбат. Үсүһүнэн, үгүс оскуолаларга үөрэнээччилэрин сценическэй культураҕа үөрэтии мөлтөх. Төрдүһүнэн, бары оскуолалар конферансьелары кытта үлэлээбэттэр эбит.

Фестиваль көрдөрбүтүнэн, талааннаах оҕолор суох буолбатахтар. Холобур, Соловьев аҕыс кылаастаах оскуолатыттан Оксана Брызгаева бэркэ туойар, Арыылаах оскуолатын кыргыттарын ансамбла, интернат-оскуола, Хатылы орто оскуолатын үгэһиттэрэ, Дириҥ, Бахсы, Чурапчы, интернат-оскуола үҥкүүһүттэрэ, Дириҥ орто оскуолатын драматическай куруһуогун чилиэннэрэ үрдүк таһымнаах оонньууларын көрдөрдүлэр. Сир ахсын хомусчуттар, тойуксуттар, чабырҕахсыттар ансамбллара ситэ үөрэтии суоҕуттан техникалара мөлтөх.

Уопсай түмүк маннык буолла. Орто оскуолаларга бириистээх миэстэлэри туһааннааҕынан ылылар: интернат-оскуола, Дириҥ уонна Чурапчы орто оскуолалара. Аҕыс кылаастаахтарга бастакы миэстэни соловьевтар ылллылар, чурапчылар иккис, болтоҥолор үһүс буоллулар.

Кыайыылаахтара наҕараадалааһын олунньуга ыытыллар фольклор бырааһынньыгар оҥоһуллуоҕа, ол күн фестиваль лауреаттарын уонна дипломаннарын улахан концерда көрдөрүллүөҕэ.

Фестиваль ааста. Ол эрээри өбүгэлэрбит үйэлэргэ өлбөөдүйбэккэ бүгүҥҥү сайдыылаах үйэ дьонугар, биһиэхэ, туттарбыт баайдара-дуоллара—тылынан уус-уран айымньылара, ырыалара-тойуктара, үҥкүүлэрэ-биитиилэрэ, кэпэ дьэргэл таҥастара-саптара уминуллубатын, сымалийбаттэрин туһугар салгыы утумнаахтык үлэлиэххэ наада. Ол биир көрүҥүнэн оскуолаларга, Культура дьиэлэригэр бастайаан найдыҥ үлэлиир уус-уран куруһуоктары тэрийии буолар. Холобур, Чыаппараҕа быйылгыттан «Оһуокай» кулууп үлэлээн эрэр. Болтоҥоҕо хаһыс да сылын «Кылыһах» ансамбль үлэлиир. Чурапчы орто оскуолатын «Дьэрэҥкэй» ансамбла народнай диэн үрдүк ааты сүгэр. Итини холобурҕу бары оскуолалар, Культура дьиэлэрэ батыһыахтарын наада: норуот төрүт искусствота умнуллуо, өлбөөрүө суохтаах.

М. МИХАЙЛОВА,
жюри чилиэнэ.

ЫАЛДЬЫППЫТ—НАРОДНАЙ АРТИСТ

Тохсунньу 20 күнүттэн оройуоҥҥа Саха государственнай музыкальнай театрын солиһа, Саха АССР народнай артиһа, Саха комсомолун бириэмийэтин лауреата Александр Самсонов гастроллаата. Концерга народнай артиһы сэргэ музыкант Владимир Лихотин уонна биһиги биир дойдулаахпыт Ленин орденын кавалера артист В. А. Саввин тэрээпүт кыыһа балерина Сардаана Маркова кыттыһыы ыллылар.

«Көрөөччүлэр программаны бүтүннүүтүн астынныылар. Итини сэргэ народнай артист Килэҥки отделениетын «Кэскил» фермаатын үлэһиттэрин кытта көрүстэ. Онно кини Саха государственнай музыкальнай театрын үлэтин туһунан сиһилии кэпсээтэ, элбэх боппуруоска эппиэттээтэ»,—диэн суруйар Кытаанахтан биһиги общественнай корреспондеммыт М. Леонтьева. Народнай артист совхоз атын отделениеларын үлэһиттэрин, оскуола үөрэнээччилэрин кытта эмиэ көрүстэ. Ити туһунан Арыылаахтан И. Каженкин биллэрдэ.

Ыалдьыппыт оройуон атын совхозтарыгар эмиэ сырытта, тыа сирин үлэһит дьонун кытта истиҥник көрүстэ. Оттон олунньу 1 күнүгэр Саха АССР народнай артиһа А. Самсонов Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоохторун ыалдьыттарынан буолла.

Концерт үс чаастаах. Бастакы чааһыгар саха суруйааччыларын ырыалара толорулуннулар. Көрөөччүлэр И. Гоголев «Сахам сирэ барахсан», М. Тимофеев «Тупса тур, дьокуускайы», «Ханна эрэ мигиги күүтэр», о. д. а. ырыалары долгуйа иһиттилэр. Концерт иккис чааһа—«Мин хотугу табалаах кыраҥным» диэн ааттаах. Манна эвен поэта Андрей Кривошапкин, юкагир Николай Курилов, саха Иван Уяадин айымньылара толорулуннулар. Концерт үһүс чааһа ленинскэй комсомол уонна ССРС Сэбилиэннээх Күүһ[illegible] 70 сылларыгар аналлаах. Р. Гамзатов «Журавли», И. Артамонов «Мин мантан сарсыарда бардыбыт», И. Чаҕылҕан «Хайыһар» диэн норуокка кэҥэтик биллибит ырыалара, онтон да атыттар сахалыы тылынанан нууччалыы, сахалыы тылынан доллоһуйа кутуллунулар. Оттон Сардаана Маркова саха, юкагир үҥкүүлэрин үҥкүүлээн тэйдэ, баянист Владимир Лихотин нуучча народнай ырыаларын кинай, дэлэгэй дорҕоониорун көҥүллүк көтүттэ.

Оройуон олохтоохторо ыалдьыттарбытыгар истиҥник махтаннылар.

М. НИКОЛАЕВА.

Снимокка: народнай артист А. Самсонов.
П. Оконешников фотота.

КӨННӨРҮҮ

Хаһыат 6. дь. тохсунньу 23 күнүнээҕи нүөмэригэр иккис балаһаҕа «Аттестация барар» диэн ыстатыйаҕа иккис колонкаҕа аллараттан иккис абзацка «бу дуоһунаска үлэлиир кыаҕа суох» диэн оннугар «биир сылынаҕ иккистээн аттестациялыыраа» диэн көннөрөн ааҕыҥ.

Сыыһа барбытын биричиинэтэ—бэрэтэнуол у бүтүүрдээхтик толоруу.

Оройуон киининээҕи үлэ коллективтарын икки ардыларыгар ытыллар комплекснай спартакиада БАЛАҺЫАННЬАТА

Спартакиада спорт маассабайын эрэ көтөҕүүгэ, кыһыйиэнньэ ортотугар спорду уонна физкультураны киэҥник пропагандалааһыҥҥа туһааныллар.

Күрэхтэһиигэ бары үлэ коллективтара 4 зонаҕа арахсан биирдии хамаанданы туруораллар, сүрүннүүр тэрилтэ кэнниһэккэ бастакынан ааттанар. Бастакы зона: оҕо спортивнай оскуолата, интернат-оскуола, маһы таҥастыыр комбинат, ДАЭС, «Чуораанчык» детсад, редакция уонна типография коллективтара.

Иккис зона: оромуоннуур-техническэй предприятие, «Агроснаб», «Агропромхимия», «Якутномунэнерго», эт-үүт комбинатын, «Якутмелиоводстрой» ПМК, «Чэчир», «Березка» детсадтар коллективтара.

Үһүс зона: «Агропромстрой» ПМК, ОАПХ, райпотребсоюз, оройуоннааҕы сибээс отделениета, ЛТЦ, госстрах, музыкальнай оскуола, киносеть, библиотека, оройуоннааҕы Культура дьиэтэ, «Кэскил» уонна «Улыбка» детсадтар.

Төрдүс зона: Чурапчы орто оскуолата, нэһилиэнньэни олох-дьаһах өттүгэр хааччыйар управлениета, киин балыыһа, дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениета, ССКП райкомун, райсовет исполкомун отделлара, суут-сиэрдээһин органнара, суолу тутар-өрөмүөннүүр учаастак, лесопункт, авиапорт, «Мичил» детсад коллективтара.

Күрэхтэһэр көрүҥнэрэ, болдьоҕо, ыытыллар миэстэтэ, кыттааччытын ахсаана:

1. Саахымат— олунньу 14 күнэ, сарсыарда 10 чаастан, сельсовет исполкомуҥ хонтуората, 3 дьахтар, 5 эр киһи.

2. Дуобат—олунньу 14 күнэ, сарсыарда 10 чаастан, саахымат-дуобат кулуубугар, 3 дьахтар, 5 эр киһи.

3. Остуол тенниһэ—кулун тутар 27 күнэ, ӨТП спортивнай саалата, 2 дьахтар, 3 эр киһи.

4. Гиряны анньыы—олунньу 23 күнэ, улахан спортивнай саалаҕа киэһэ 7 чаас 30 мүн., 60 кг, 70 кг, 80 кг, 90 кг, 90 кг үөһээ ыйааһыннарга. (Күрэхтэһии 24 кг гирянан ыытыллар).

5. Мас тардыһыыта—олунньу 23 күнэ, киэһэ 7 чаас 30 мүн., улахан спортивнай саалаҕа, 70 кг диэри уонна онтон үөһээ.

6. Хапсаҕай—муус устар 9—10 күннэрэ, оҕо спортивнай оскуолатыгар, 60 кг, 70 кг, 80 кг, 80 кг үөһээ ыйааһыннарга.

7. Волейбол—муус устар 16—17 күннэрэ, улахан спортивнай саалаҕа сарсыарда 10 чаастан, сэттэ эр киһи, сэттэ дьахтар.

8. Баскетбол—кулун тутар 5—6 күннэрэ, ӨТП спортивнай саалатыгар сарсыарда 10 чаастан 6 дьахтар, 6 эр киһи.

9. Хайыһар—кулун тутар 16 күнэ, стадиоҥҥа күнүс 3 чаастан. Эр дьон 5 км, дьахталлар 3 км (иккилии зачет).

10. Национальнай ыстаныылар—ыам ыйын 25 күнэ, стадиоҥҥа күнүс 3 чаастан. 2 зачет.

11. Футбол—ыам ыйын 25—26 күннэрэ, ким хаһыыкка түбэспитинэн оҕо спортивнай оскуолатын уонна ӨТП футболлуур хонууларыгар киэһэ 7 чаастан;

12. Чэпчэки атлетика—бэс ыйын 14-15 күннэрэ, стадиоҥҥа киэһэ 5 чаастан. Дьахталларга: 100 м, 400 м, 800 м, 4Х100 м эстафета, эр дьоҥҥо: 100 м, 400 м, 1500 м, эстафета 4Х100 м.

Кыайыылаахтар коһоруллэ сылдьар кубогынан, дипломнарынан уонна аналлаах бириистэринэн наҕараадаланаллар.

Хос быһаарыылар: гиряны анньыытыгар, национальнай ыстаныыларга, хапсаҕайга, хайыһарынан сүүрүүгэ, чэпчэки атлетикаҕа күрэхтэһээччи ахсаана хааччахтаммат. Түмүк бастыҥ көрдөрүүнэн таһаарыллар.

Хаһыык эмэ көрүҥҥэ кыттыбатах, эбэтэр күрэхтэһээччини итэҕэс киллэрбит хамаанда тиһэх миэстэҕэ тэбиллэр, ону тэҥэ кинниэхэ 2 ыстарааптыыр очко бэриллэр.

Күрэхтэһиилэр бары көрүҥнэрэ билиҥҥи быраабылаларынан ыытыллаллар. Ким аҕыйах очколаах, ол кыайыылааҕынан тахсар.

Бары тэрилтэлэр профкомнарын уонна комсомольскай тэрилтэлэрин культурнай-маассабай уонна спортивнай үлэҕэ сектордарын иһин эппиэттээччилэр олунньу 8 күнүгэр киэһэ 4 чааска ССКП райкомун партийнай кабинетыгар сүбэ мунньахха ыҥырыллаҕыт;

Күрэхтэһиилэри ытыы оройуоннааҕы федерациялара сүнкэриллэр.

ТЭРИИЭР КОМИССИЯ.

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

ҮӨРЭХХЭ ЫҤЫРАБЫТ

13 №-дээх Чурапчытааҕы СПТУ К-701, Т-150 тракторлдарга үлэлиир быраабы биэрэр **ТРАКТОРИСТАР** үс ыйдаах **КУРСТАРЫГАР** үөрэнээччилэри хомуйар. Курска уон аҕыс сааһтарын туолбут III кылаастаах трактористар хаһаайыстыбалар, тэрилтэлэр направлениеларынан ылыллаллар.

Ылыллыбыттар уопсай дьиэнэн, устуйар таҥаһынан, аһылыгынан хааччыллаллар. Үөрэх 1988 сыл олунньу 10 күнүттэн саҕаланар.

Үөрэххэ киирээччилэр тракторист удостоверениетын, үлэлиир хаһаайыстыбаларыттан характеристика уонна направление аҕалаллар.

Биһиги аадырыспыт: 678708, Чурапчы оройуона, Дьабыыла бөһүөлэгэ.

Телефоннарбыт: 21-104, 24-342.

Дирекция.

Эрилик Эристиин аатынаҥ совхоз дирекцията, парткома, профкома, Хоптоҕо сельсоветын исполкома ССКП чилиэнэ, Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии активнай кыттыылааҕа, Аҕа дойду сэриитин II степеннээх орден уонна хас да бойобуой медаллар кавалердара, педагогическай үлэ ветерана

ПЛАТОНОВ Константин Петрович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэннэригэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, балтыгар, аймахтарыгар бэйэлэрин кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Хайахсыт сельсоветын исполкома, отделение совета үлэ ветерана

КЛИМОВ Василий Афанасьевич

эмиэккэ ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр оҕолоругар, аймахтарыгар бэйэлэрин кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Таптыыр кэргэнин, аҕабыт, убайбыт, аймахпыт

КЛИМОВ Василий Афанасьевич

эмиэккэ ыалдьан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, бары билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, балта, быраattара, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай —21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54967. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР. № ЗАКАЗА 15. Объем 1 печ. лист. с Чурапча ул. Карла Маркса, 26 «а». Тираж 3981 экз.